

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pisem ne sprejmemo. Izlaga vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru. — ek. posebe. Pošt. tek. rač. 11.197. Telefon 3112

Državni proračun za l. 1932./33. in prosveta v njem. Ob postavitvi učiteljskega doma v Mariboru.

Kakor je omenil minister financ v svojem ekspezu za razpravo državnega proračuna za 1932./33. v narodnem predstavništvu, se je moral državnemu proračunu za 1932./33. spričo splošne gospodarske krize omejiti samo na najpotrebnejše izdatke ter se je tako v pri-

meri s proračunom za preteklo proračunsko leto zmanjšal za približno 1 milijardo v obliki izdatkih, oziroma za nad 1 milijardo 800 milijonov v celem proračunu. Celotna slika drž. proračunov za lani in letos je sledeča:

	v l. 1931./32.:	v l. 1932./33.:	razlika:
obči izdatki za drž. administracijo	8.522.359.292—	7.575.120.665—	— 947.238.627—
drž. gospod. podjetja in ustanove	4.687.944.662—	3.748.079.335—	— 939.865.327—
skupno	13.210.303.954—	11.323.200.000—	— 1.887.103.954—

Ker drž. gospodarska podjetja in ustanove krijejo svoje stroške z lastnimi dohodki in z državnimi subvencijami, ki se nahajajo kot izdatki v svoti obliki izdatkov, se smemo v tem kratkem pregledu ozirati le na svoto za občje

izdatke, ki znaša letos Din 7.575.120.665— in za Din 947.238.627— manj ko lani.

Svota za občje izdatke je razdeljena na posamezna ministrstva ter je napram razdelitvi v drž. proračunu za 1931./32. sledeča:

	v l. 1931./32.:	v l. 1932./33.:	razlika:	manj v %:
I. vrhovna državna uprava	295.910.427—	149.284.333—	— 146.626.094—	49,4
II. pokojnine in inv. podpore	1.024.162.878—	873.158.735—	— 151.004.143—	14,7
III. državni dolgovi	1.220.295.784—	1.558.711.039—	+ 338.415.255—	—
IV. ministristvo pravde	433.683.514—	389.825.433—	— 43.858.081—	10,1
V. ministristvo prosvete	895.077.376—	815.228.649—	— 79.848.727—	9,1
VI. min. zunanjih poslov	156.015.620—	137.731.442—	— 18.284.178—	11,8
VII. min. notranjih poslov	644.000.000—	569.603.787—	— 74.396.213—	11,5
VIII. ministristvo financ	400.910.853—	318.057.666—	— 82.853.187—	20,7
IX. min. vojske in mornarice	2.595.906.592—	2.132.293.863—	— 463.612.729—	17,9
X. ministristvo zgradb	279.249.603—	197.741.493—	— 81.508.110—	29,2
XI. ministristvo prometa	177.879.032—	125.720.649—	— 52.158.383—	28,9
XII. ministristvo poljedelstva	94.963.844—	54.936.636—	— 40.027.208—	42,3
XIII. min. trg. in industrije	70.992.889—	50.743.145—	— 20.249.744—	28,5
XIV. min. za soc. pol. in n. zdr.	229.310.880—	160.354.418—	— 68.956.462—	30,1
XV. min. teles. vzgoje naroda	—	11.729.377—	+ 11.729.377—	—
XVI. proračun rezerv. krediti	40.000.000—	30.000.000—	— 10.000.000—	25
skupno:	8.532.359.292—	7.575.120.665—	— 947.238.627—	11,2

Proračunska poglavja:	skupni izdatki		osebni izdatki		material. izdatki	
	1932/33.	(1931./32.):	1932./33.	(1931./32.):	1932./33.	(1931./32.):
1. ministristvo	38.001.309—	(52.094.497—)	13.011.482—	(14.763.997—)	24.989.827—	(37.330.500—)
2. znanstvene akademije	2.753.359—	(2.997.046—)	224.705—	(316.080—)	2.528.654—	(2.680.966—)
3. vseučilišča	77.979.741—	(90.188.589—)	58.510.543—	(63.092.301—)	19.469.198—	(27.096.288—)
4. biblioteke	1.261.358—	(1.384.529—)	784.938—	(860.729—)	476.420—	(523.800—)
5. arhivi	849.884—	(912.655—)	551.384—	(590.155—)	298.500—	(322.500—)
6. muzeji	5.449.838—	(7.129.065—)	3.062.838—	(3.309.756—)	2.387.000—	(3.819.309—)
7. spec. znanstveni zavodi	2.553.753—	(2.998.652—)	1.252.153—	(1.303.252—)	1.301.600—	(1.695.400—)
8. srednje šolstvo	107.338.690—	(141.737.446—)	98.605.048—	(132.224.932—)	8.733.642—	(9.512.514—)
9. učiteljske šole	21.783.813—	(32.472.174—)	19.575.163—	(27.616.194—)	2.208.650—	(4.855.980—)
10. bogoslovno šolstvo	16.707.375—	(19.445.377—)	5.522.052—	(6.343.377—)	11.185.323—	(13.102.000—)
11. osnovno šolstvo in narodna prosveta	533.493.849—	(524.925.885—)	526.438.849—	(513.407.985—)	7.055.000—	(11.517.900—)
12. višje pedagoške šole	2.018.699—	(2.355.083—)	1.649.699—	(1.981.083—)	369.000—	(374.000—)
13. gledališča	260.376—	(262.372—)	260.376—	(262.372—)	—	(—)
14. umetniški zavodi	3.226.605—	(3.842.368—)	2.084.605—	(2.389.355—)	1.142.000—	(1.453.013—)
15. investicije	1.550.000—	(12.331.638—)	—	(—)	1.550.000—	(12.331.638—)
skupno:	815.228.649—	(895.077.376—)	731.533.835—	(768.461.568—)	83.694.814—	(126.615.808—)

Iz tega pogleda se nam pokažejo v skupnih, osebnih in stvarnih izdatkih posameznih poglavij sledeče razlike:

Proračunska poglavja:	v skupnih izd.:	v osebnih izd.:	v materij. izd.:
1. ministristvo	— 14.093.188—	— 1.752.515—	— 12.340.673—
2. znanstvene akademije	— 243.687—	— 91.375—	— 152.312—
3. vseučilišča	— 12.208.848—	— 4.581.758—	— 7.627.090—
4. biblioteke	— 123.171—	— 75.791—	— 47.380—
5. arhivi	— 62.771—	— 38.771—	— 24.000—
6. muzeji	— 1.679.227—	— 246.918—	— 1.432.309—
7. spec. znanstveni zavodi	— 444.899—	— 51.099—	— 393.800—
8. srednje šolstvo	— 34.398.756—	— 33.619.884—	— 778.872—
9. učiteljske šole	— 10.688.361—	— 8.041.031—	— 2.647.330—
10. bogoslovno šolstvo	— 2.738.002—	— 821.325—	— 1.916.677—
11. osn. šolstvo in nar. prosveta	+ 8.567.964—	+ 13.030.864—	— 4.462.900—
12. višje pedagoške šole	— 336.384—	— 331.384—	— 5.000—
13. gledališča	— 1.996—	— 1.996—	—
14. umetniški zavodi	— 615.763—	— 304.750—	— 311.013—
15. investicije	— 10.784.638—	—	— 10.781.638—
skupno:	— 79.848.727—	— 36.927.733—	— 42.920.994—

Iz teh razlik vidimo, da so se v večji izmeri zmanjšali izdatki za materialne potreščine, a v manjši oni za osebne (53,75% : 46,25%). Vidimo pa tudi, da se je kar najbolj oziralo na poglavje »Osnovna nastava in narodno prosvetevanje«, kajti edino v tem oddelku so krediti v primeri z lanskimi krediti povečani (za 8% milijona). Vidi pa se tudi tendenca, naj se ne zmanjšuje učiteljski kader pri osnovnem šolstvu, in zato odpade vse to povečanje samo na osebne izdatke, ki so še na račun lanskih izdatkov za stvarne potreščine povečani za 4% milijona, tako da znaša skupno povečanje za osebne izdatke pri osnovnem šolstvu 13 milijonov.

II.

Temu občemu pregledu državnega proračuna za 1932./33. in prosvete v njem naj dodamo še kratek podrobnejši pregled o osnovnem šolstvu v tem proračunu, prav posebno pa naj navedemo še podatke, ki se tičejo Dravske banovine.

Da na kratko ponovimo splošno o oddelku za osnovno šolstvo:

V drž. proračunu za 1931./32. so pri proračunu ministristva prosvete v iznosu Din 895.077.376— znašali izdatki za osnovno šolstvo Din 524.925.885—, t. j. 58,42% celotnega proračuna ministristva prosvete;

v drž. proračunu za 1932./33. znašajo pri proračunu ministristva prosvete v iznosu Din 815.228.649— izdatki za osnovno šolstvo Din 533.493.849—, t. j. 65,42% celotnega proračuna ministristva prosvete;

izdatki za materialne potreščine so se v letošnjem proračunu tega oddelka zmanjšali od Din 11.517.900— na 7.055.000, tako da znašajo letos 1,32% celotne vsote napram 2,19% v preteklem letu;

potem ko so se krediti za osebne potreščine povečali za Din 13.030.864—, tako da znašajo letos 98,68% celotne vsote napram 97,81% v preteklem letu.

Vse to povečanje osebnih kreditov odpada izključno na kredite za narodno šolstvo, kajti krediti za meščansko šolstvo, ki so znašali lani v skupni vsoti za osebne izdatke 513.407.985— vsoto 42.462.123— znašajo letos v skupni vsoti 526.438.849— vsoto

Ako pogledamo gornje vsote odobrenih kreditov za lansko in letošnje leto, razlike med njimi in odstotki, za koliko so zmanjšani letošnji krediti napram lanskim, opazimo takoj, da so krediti reducirani za vse resore, a najmanj so reducirani za prosvetni resor. Iz poročil, ki smo jih o priliki proračunske debate čitali o delu narodnega predstavništva, se je moglo tudi razbrati, da v narodnem predstavništvu ni bilo razpoloženja za zmanjševanje kreditov za narodno prosveto; a če so se krediti vseeno zmanjšali, je pač vzrok, ker so se spričo občega gospodarskega in finančnega stanja zmanjšati morali.

Zanimiv bi bil podroben pregled, za kaj so se zmanjšali krediti za ministristvo prosvete, a tak pregled bi nas vodil predaleč; dovolj bodi, ako opozorimo na to, da je proračun ministristva prosvete izrazilo osebni proračun (osebni izdatki), a le v mali meri materialni proračun (izdatki za materialne potreščine); saj je vzdrževanje prosvetnih ustanov naloga občin (narodne in meščanske, deloma tudi srednje in srednje strokovne šole), deloma tudi banovin. Koliko znašajo vsi letni izdatki za šolstvo, bi se moglo ugotoviti le, ako bi se vsoti za prosveto v državnem proračunu prištele še vsote, določene za prosvetne namene v banovinskih in občinskih proračunih.

No, namen tega članka ni, da bi podal tako obsežno poročilo, omejuje se marveč samo na državni proračun. V tem ozkem okviru tedaj oglejmo za letošnje proračunsko leto prosveti določene kredite v primeri z lanskimi, in sicer posebe za osebne, posebe za stvarne izdatke. To naj nam pokaže naslednji pregled:

Anton Hren, predsednik Učiteljskega doma in neumorni delavec za postavitve doma.

Šolski vrtovi.

Pokrajinski šolski svet v Pragi je opozoril šole na pomen šolskih vrtov v novi dobi za vzgojo in pouk šolske mladine. Kajti ravno na šolskem vrtu je učitelju omogočeno na najlažji način uresničevati zahteve delovne šole, navajati učence k sestavnemu opazovanju in samostojnemu delu, vzbuditi v učencih smisel za naravo in njeno življenje, kakor tudi učiti učence praktične nege in vzgoje koristnih in okrasnih rastlin. Zato opozorja mestni šolski svet v Pragi na sledeča dejstva:

1. Češkoslovaško ministristvo prosvete pripravlja nov načrt, kako je urejevati šolske vrtove.
2. Učitelji, ki so imeli priložnost študirati v Nemčiji »delovne šolske vrtove«, pravijo, da brez šolskih vrtov ni prave delovne šole, kajti na šolskem vrtu opazujejo učenci mnogo, kar so slišali v prostoru med štirimi stenami.

3. Tudi v Pragi se viša hrepenenje po ustanovitvi šolskih vrtov tako, da bodo sedaj spomladi urejeni šolski vrtovi, kjer se bodo učenci svobodno kretali na svežem zraku. Šolske vrtove bodo izpopolnjevala posebna igrišča, ki bodo postopno izpopolnjena z drsališči, z bazeni za kopanje in plavanje itd. Tako bo imela praška šolska mladina priliko naučiti se svežega zraka, lahko se bo svobodno kretala in se tudi naučila toliko priljubljenega sporta, za kar v mestu ni prostora. Tudi šolskim družinam bodo šolski vrtovi prava zavetišča na prostem. Ta odluk praškega mestnega sveta je vzelo praško prebivalstvo z odobravanjem na znanje.

Da se pa bo lahko šolske vrtove pravilno uredilo in dobro izrabilo, zahteva mestni šolski svet:

A.) Pri šolah, ki že imajo šolske vrtove:

1. da se na prvi učiteljski konferenci in zborovanju porazgovore učitelji o ureditvi šolskega vrta, o načrtu, kaj in kam se bo sadilo in sejalo ter o delovnem urniku na šol. vrtu;
2. da upravitelji naznanijo mestnemu šol. odboru vse one učitelje, ki imajo veselje sodelovati pri šolskih vrtovih ter vse one učitelje, ki imajo strokovno znanje in izkušnje in bi radi sodelovali pri mestnem šol. odboru za šolske vrtove;
3. mestnemu šolskemu odboru je treba poslati popis in načrt šolskega vrta, ki naj obsega:

- a) zemlja (kakšna ilovnata, peščena, humozna) in šolske razmere napram vrtu, ploščina šolskega vrta;
- b) kako leži šolski vrt z ozirom na strani neba;
- c) ali sije ves dan na šolski vrt sonce (če ne, koliko sonca dobi šolski vrt);
- d) kako je poskrbljeno z vodo;
- e) iz katerih delov sestoji šolski vrt (zelenjadni vrt, cvetlični vrt, botanični vrt, drevesnica, sadovnjak, ako se goje na vrtu zdravilna zelišča, strupena zelišča, kulturne rastline), ako ima čebelnjak, vrtno lopo, šrambo za orodje itd.;
- f) koliko ur na teden delajo učenci na vrtu;
- g) ako imajo učenci svoje grede, ali ako delajo vsi na skupnem zemljišču;

28.575.537—, torej za 13.886.586— manj kakor lani. Ta vsota je istotako prišla v korist osebnim izdatkom za narodno šolstvo, tako da so ti krediti napram lani stvarno povečani za 13.030.864— (v proračunski vsoti sami) in za Din 13.886.586—, torej skupno za vsoto Din 26.917.450—.

Vsota 497.863.301—, kolikor ostane od skupne vsote za osebne izdatke 526.438.849— po odbitku vsote 28.575.537— za meščanske šole, je namenjena v glavnem za službene prejemke učiteljstva narodnih šol; samo vsota 2.887.200— odpada na razne honorarje.

Od vsote za službene prejemke je določeno za Dravsko banovino:

za plače 3043 učiteljem	49.444.920—
za razliko po § 259 ur. zak.	1.811.076—
za draginjske doklade	17.172.509—
za 585 učit. — ur. pripravnikov	8.633.040—
za 75 novih namestitev	1.152.000—
za 121 kontrakt. učiteljev	2.436.773—
za 56 učit. — dnevnicaarjev	771.806—
skupno	81.422.124—

V tej vsoti niso všteti krediti za napredovanje in za prevod ur. pripravnikov, ker so za ta namen predvideni skupni krediti za vso državo v vsoti 10.016.820—.

Od vsote 7.055.000—, kolikor pokazuje letošnji proračun pri osnovnem šolstvu za materialne izdatke, odpada na redne izdatke vsota Din 3.935.000—, na izredne pa vsota Din 3.120.000—.

Med rednimi izdatki je določena največja svota za službena potovanja (nadzorovanja, selilni stroški itd.), in sicer Din 2.535.000—, dočim je določeno Din 200.000— za odkup knjig za narodne knjižnice in Din 1.200.000— za vzdrževanje drž. gospodinskih šol, gospodinskih in drugih tečajev.

Med izrednimi izdatki zavzema prvo mesto z vsoto Din 2.900.000— postavka za zidanje šolskih poslopij v revnejših krajih, ostanek Din 220.000— je namenjen podpiranju narodne prosvete.